

۱ - مَلِكَمَمَد ناغىلى

[Jump to navigation](#)[Jump to search](#)

مالىكمەمەد ناغىلى

مولف: Şifahi xalq ədəbiyyatı

بىرى وارمىش، بىرى پۇخموش بىر پادشاھ وارمىش. بو پادشاھىن دا باغىندا بىر آلما آغاجى وارمىش. بو آغاج بىرىنجى گۈن چىچك اچار، يكاينجى گۈن چىچكىنى تۇكارمىش، اوچونجو گۈن دە بار وئرارمىش. بو آلما ھەر كىت پىسەيمىش، اۋنىش ياشىندا اۋغلان اۋلاۋرموش. پادشاھ ھەر گۈن سحر تزدن صبح اچىلان كىمى دۇروب گندارمىش باغا كى، آلمانى درىب پىس، آما گۈرھرمىش كى، آلما درىلب. كۈر-پىشمان گۈرى قايدارمىش. بىر گۈن بىلە، بىش گۈن بىلە، اخىردا پادشاھ تنگ گلىب بۈيۈك اۋغلونو يانىنا چاغىردى. اۋغول آتائىنىن قۇلاۋغونا گالان كىمى باش اندىرىپ دندى:

-آتا، سەنە فدا اۋلاۋم، مەن گۈرە نە قۇللوق؟ آتاسى دندى:

-بىلە دە ايشۇلار؟ مەن پادشاھ اۋلا-اۋلا باغىمداكى آلمايا حسرت قالام، ھىچ اۋندان پەھىم؟! گۈرە نە تەر اۋلسا، آلما غاۋرلايانى تۇتاسان كى، تىنباھە اۋلونا.

اۋغلان آتائىنىن لىندەن اۋپوب چىخدى، داوا لىياسىنى گىيىنىپ، اۋخكامانىنى گۈتۈروب، باغا گىتتى. اۋغلان بىر ساعات گۈزلىدى، ايكى ساعات گۈزلىدى، صبح -آلما يىتىش وخت يۇخو اۋنو تۇتدو. بىر زامان آيىلب گۈردو كى، آلما آغاجدا يۇخو -درىلبىدى. پادشاھىن بۈيۈك اۋغلو كۈر-پىشمان اۋو قايتتى. بىرى گۈن پادشاھ اۋرتانجيل اۋغلونو يانىنا چاغىرىپ دندى:

-بىلە دە ايشۇلار؟ مەن اۋزوم پادشاھ اۋلا-اۋلا باغىمداكى آلمايا حسرت قالام، ھىچ اۋندان پەھىم؟! گۈرە نە تەر اۋلسا، آلما غاۋرلايانى تۇتاسان كى، تىنباھە اۋلونا.

اۋرتانجيل گۈلان دا آتائىنىن لىندەن اۋپوب چىخدى، داوا لىياسىنى گىيىنىپ، اۋخكامانىنى گۈتۈروب، باغا گىتتى. بو دا بىر ساعات گۈزلىدى، ايكى ساعات گۈزلىدى، اخىردا آلما يىتىش وختى يۇخويا گىدىپ ياتتى. بىر زامان آيىلب گۈردو كى، آلما درىلب. كۈر-پىشمان اۋو قايتتى.

بو خبرى پادشاھىن كىچىك اۋغلو مالىكمەمەد انشىتچك، آتائىنىن يانىنا گلىدى، ادبلە باش اندىرىپ دندى:

-آتا، اذن وئر، بو سفر دە آلما آغاجىنىن كىشىگىنى مەن چكىم.

آتاسى دندى:

-سەندە بۈيۈك قارداشلار بىر دىئىرىلەر آلما آغاجىنىن كىشىگىنى چكىپ اۋغرونو تۇتاجاغىق، آما تۇتا بىلمەدىلەر، كۈر-پىشمان گۈرى قايتتىلار. ايندى سەن گىدىپ نە اندەجكەن؟

مالىكمەمەد ال چكىگىپ، آتاسىندان قۇقق ائلەدى كى، اۋنا اذن وئرسىن. آتاسى چارناچار راضىلىق وئردى. مالىكمەمەد كىنى كۈك، داماغى چاغ قايدىپ اۋز اۋتاغىنا گلىدى. ائلە كى، گۈن باتتى، آخشام اۋلدو، مالىكمەمەد قىوراق گىيىنىپ، اۋخ-كامانىنى گۈتۈروب باغا گىتتى. بىرى قارداشلار كىمى بىر ساعات گۈزلىدى، ايكى ساعات گۈزلىدى، اخىردا گۈردو يۇخوسو گلىر. خىجىرىنى چىخارىپ، بارماگىنى ياردى، يىرىنە دۈز تۈكدو. گىجە ەا سحر كىمى بارماگىنىن آغرىسىندان ياتا بىلمەدى.

صبح باخىن گۈردو كى، بىر گۈرۈلتو، بىر نىرلىتى قۇپوب، ەا نە تەر... دۈروب آغاجىن دالىندا گايزلندى كى، گۈرسون بو نەدىر. گۈردو كى، بىر دىو گلىر، بۈيۈ منارە كىمى، آدام باخاندە باغرى يارىلەر، ائلە بىلارشن بىر داغ قۇپوب گلىر.

مالىكمەمەد ۵ ساعات بارماگىنى دىشلىگىپ دندى:

-آھا، آلمانى آپاران بو ايمىش.

دېو گلىپ آما آغاجينا ياخينلاشاندا مالىكمعمهد بىردن ئون باشينا انلە بىر قىلمچ وۇردو كى, قىلمى ضربەدن ايكي پارچا اولوب
اليندەن يىز دوشدو. دېو ۵ ساعات قايىدىب, نەھەر چكە-چكە قاچدى.

صباح لان كىمى مالىكمعمهد آلالارى يىغىب بىر مجمعاى قۇيدو, اوستون دە اورتوك چكىب آتاسينا آپاردى. پادشاه
آلالارى گۇرجك چۇخ شاد اولدو.

مالىكمعمهد دندى:

-آى آتا, اذن وئر, قانين ايزايگنەن گنديب ديوى اولدوروم.

پادشاه راضى اولدو. مالىكمعمهد بىر قدر دە قۇشون وئريب ۵, بىرى اۇغلانلاريني دا اونا قۇشدو و يۇلا سالدى. اۇنلار
قانين ايزايبلە گنديب, بىر قۇيويا راست گلدیلر. بيلدىلر كى, دېو بو قۇيويا گىريبدى. قوينون آغزينا بىر دگيرمان داشى
قويولموشدو. پادشاهين اۇغلانلارى ايستهدىلر داشى گۇتوروب ايجرى گارثينلر. Wال بۇيوك اۇغلان داشدان ياپيشدى, نە
قدر چاليشدى, يىزىندەن ترپادە بيلمەدى. اورتانجيل اۇغلان ايرلى يىزدى, بو دا نە قدر چاليشدى, داشا گۇجو چاتمادى. نوبە
مالىكمعمهدە يىتايىشدى. داشدان ياپيشدى, بىر دفعە گۇجوريب, داشى گۇتوردو, كنارا آتدى. داشى آتاندان سۇنرا ديواين
دالينجا قۇيويا گيرمك لاديم ايدى. يىنە بۇيوك اۇغلان قاباغا يىريگىب دندى:

-گرك منى ساللاياسينيز.

دنديلر:

-ياخشى.

۵ ساعات بىر كندىر گۇتوروب, ئون بىلنە باغلاديلار, قۇيويا ساللاماغا باشلاديلار. بىر آز ساللاميشديلار كى, اۇغلان
بركدن چيغىردى:

-آى ياندىم, چكىن!

پادشاهين بۇيوك اۇغلونو قۇيودان چكدیلر. اورتانجيل اۇغلان قاباغا يىريگىب دندى:

-منى قۇيويا ساللايىن, ديواين دالينجا گنديم.

يىنە راضى اولدولار, كندىرى بىلنە باغلايىب, اۇنو قۇيويا ساللاديلار.

پادشاهين اورتانجيل اۇغلونو دا انلە بىر آز قۇيويا ساللاميشديلار كى, قۇيودان سس گلى:

-آى ياندىم, چكىن! اۇنو دا يۇخارى چكدیلر.

اخيردا نوبە مالىكمعمهدە چاتدى. مالىكمعمهد قاباغا يىريگىب دندى:

-منى قۇيويا ساللايىن, آما نە قدر "ياندىم" دىسم, قۇلاق آسمايىن.

مالىكمعمهدى قۇيويا ساللاياندا ۵, دا ۵ بىرى قارداشلارى كىمى چيغىرماغا باشلادى:

-آى ياندىم, چكىن!

بو ئاۋزلر قۇلاق آسماديلار. مالىكمعمهد بىر آز آشاغى انتميشدى كى, گۇردو ياۋاش-ياۋاش اىستى از الير. قوينون ةاكين
چاتان كىمى بىر ۵ يانا, بىر بو y آنا باخىب, گۇردو بىر يۇل وار. بىلندەن كندىرى آچىب, باشلادى يۇلنان گىتمگە.
مالىكمعمهد از گىتدى, چۇخ گىتدى, گنديب بىر اۇتاغا چىخدى. قاپىنى آچىب بىر بۇش اۇتاغا گىردى, گۇردو كى, بو اۇتاغا
يچىندە دە بىر قاپى وار, بو قاپى آچدى, بىر آيرى اۇتاغا يچىندە دە بىر قاپى وار, بو قاپىنى دا آچدى, بىر آيرى اۇتاغا
گىردى. ئون دا قاپىسىنى آچدى... بىلە-بىلە مالىكمعمهد يىددىچى قاپىنى آچدى. گۇردو بوردا تاخىن اوستوندە انلە بىر نازنين
آلشيب كى, يىن, ايچمە, خطىخالما, گولجامالما تاماشا انلە. قىزىن دىزى اوستە بىر دېو باشىنى قۇيوب ياتميشدى.

قىز مالىكمعمهدى گۇرجك دندى:

-ئى جاۋان, كىمسەن, نەكارسن? حىفسن, قاچ گايىزلن! دېو يارالانىب, آجيغى تۇتوب. آيىلىب سنى گۇرسە, بىر دىققە دە ساغ
قۇيماز.

مالىكمعمهد دندى:

-من انله بو دیوی اۆلدۆرمگه گلیمشم.

مالیکمەھد خنجرینی چکیب، دیواین ایاغینی دلمگه باشلادی. دیو گۆزلرینی آچیب، قیزا دندی:

-قۇيما، آياغیمی میلچک یاندى!

مالیکمەھد بیر آز ساکت اۆلوب یئنه باشلادی دیواین ایاغینی دلمگه. دیو گۆزلرینی آچیب چيغیردی:

-قۇيما، آياغیمی میلچک یاندى!

اوچونجو دفعه مالیکمەھد دیواین آياغی دلەندە دیو یئریندەن قالخیب قیزا بیر شاپالاق وۇروب دندی:

-سەنە دئمیرم آياغیمی میلچک یاندى!

بو حالدا مالیکمەھد بۇریندەن شیر کیمی سیچراییب، دیونەن تۇتاشدی. بۇنلار قیرخ گۆن، قیرخ گۆنچە گۆلشیدیلر. هنج بیرى
Oبیرینی بیخا بیلەمدی. اخیردا هر ایکیسی گۆجدن دۆشدو. دیو دندی:

-هر کسسن، بۇرایا گلمايسن، بیر آز مەلت وئر یاتیم، سۇنرا یئنه گۆلشاریک.

مالیکمەھد راضی اۆلدو. دیو باشینی یئنه قیزم دیزی اۆستۆن قۇیوب یاندى. دۇردو، یئنه باشلادیلر گۆلشەگه. بو منوالنان
یئندى گۆن، یئندى گۆنچە گۆلشیدیلر.

اخیردا قیز مالیکمەھدە دندی:

-ئای جاوان، تاخچادا بیر شۆشە وار، بو دیواین جانی Oشۆشەدە ایدی. اۇنو سیندیرماسان، دیو گۆچ گل بیلەگەجکسن.

مالیکمەھد سیچراییب تاخچاداکى شۆشەنى یئر چیرپدی. شۆشەنین یچیندن بیر قۇش اۇچماق ایستەگندە، مالیکمەھد O
ساعات اۇنو تۇتدو. دیو یئریندەن قالخیب یالوارماغا باشلادی:

O-قۇشا دایمە، دنیاذا نە ایستەگارش سەنە وئریم O. قۇشو اۆلدۆرمە O، منیم جانیمدی.

مالیکمەھد قبول انتمگیب دندی:

-منیم انله آختاردیغیم بو ایدی.

سۇنرا قۇشون باشمی اوزوب یئر آتدی؛ همن ساعات دیو گۇرولتو ایله تاخەدان دۆشوب اۆلدو.

مالیکمەھد دیوی اۆلدۆردۆکن سۇنرا باشینی قیزم دیزینین اۆستە قۇیوب دۇیونجا یاندى. بیر قدر کئچدی، دۇروب Oبیرى
اۇتاغا کئچدی.

مالیکمەھد گۇردو کی، بوردا اۆلکیندەن دە گۆزل بیر قیز اۆتوروب، بونون دا دیزی اۆستە بیر دیو باشینی قۇیوب یاتیب.
قیز مالیکمەھدی گۇرندە دندی:

-ئای جاوان، یازیقسان، قاپیت قاچ!! ایندیجە دیو اۇیانار، سنى پارچا-پارچا ائلەر.

مالیکمەھد دندی:

-قۇرخما، آى قیز، بۇنو دا اۆلدۆرگم.

مالیکمەھد قیابنجینی چىخاریب دیواین ایاغینی دلمگه باشلادی. دیو گۆزلرینی آچیب قیزا دندی:

-قۇيما، آياغیمی میلچک یاندى!

مالیکمەھد بیر آز ساکت اۆلوب، یئنه باشلادی دیواین ایاغینی دلمگه. دیو گۆزلرینی آچیب قیزا دندی:

-قۇيما، آياغیمی میلچک یاندى!

مالیکمەھد اوچونجو دفعه دیواین ایاغینی دلەندە، دیو یئر-دن قالخیب قیزا بیر شاپالاق وۇروب دندی:

-سەنە دئمیرم آياغیمی میلچک یاندى! مالیکمەھد یئنه سیچراییب دیونەن گۆلشەگه باشلادی. بۇنلار قیرخ گۆن، قیرخ گۆنچە
گۆلشیب، بیر-بیرینی بیخا بیلەمدیلر. اخیردا مالیکمەھد دیوی بۇخویا وئردی. بو دیواین دە جانی شۆشەدە اۆلداؤغوندان،
تاخچاداکى شۆشەنى سیندیردی، قۇشو تۇتدو، باشینی اۆزن کیمی، دیو گۇرولتوینان بیخیلیب اۆلدو.

مالىكمەھد باشىنى قىزىن دىزى اوستە قۇيۇپ بىر آز دىنجلدى، سۇنرا دۇروب اوچونجو اۇتاغا گىردى. بوردا تاختەن اوستە بىر نازىن سەنھەم آيلىشىدى بو قىز ۵۰ يىرى قىزلارەن ايكىسىندەن دە گۈزل ايدى. انلە گۈزل ايدى كى، يەنە، ايچمە، خى- خالما، گۈل- جامالما تاماشا انلە.

مالىكمەھد قىزا لاپ اوركدن عاشىق اۇلدو. قىزىن دا گۈزو مالىكمەھدە دۈشدو. قىز اۇنا يالواراق دندى:

-ئى جاوان، حىفسن، قاچ گايىزن! دىو گلىب سنى يىھەك. مالىكمەھد قۇلاق آسمايىپ بىر آز اۇتوردو، بىر دە گۈردو، نە، گۈى گۈرولدادى، ايلدىرىم چاخدى، داغ كىمى نەنگ بىر دىو گلدى.

بۇنلار قىرخ گون، قىرخ گىجە گۈلشدىلر. بو دىواين دە جانى شوشەدە ايدى. مالىكمەھد شوشەنى جلد گۈتۈروب يىر چىرىپدى، قۇشون باشى اۈزى، دىو اۇلدو.

مالىكمەھد كنى كۈك، داماغى چاغ باشىنى قىزىن دىزى اوستە قۇيۇپ ياتدى.

مالىكمەھد يۇخودان دۇران كىمى، قىزلارە باشىنا يىغىپ، وزندە يونگول، قايمەھدە آغىر شانىلردن گۈتۈروب، قىيونون ەاكىن گلدى. اۈل بۈيۈك قىزىن بىلنە كندىر باغلادى، قارداشلارە يۇخارى چكدىلر، اۇندان سۇنرا اورتانجيل قىزى چكىپ چىخارتدىلار. نوبە بالاجا قىزا گالندە، قىز مالىكمەھدە دندى:

-قۇى اۈل سنى يۇخارى چكىنلر، سۇنرا دا من چىخارام. قۇرخورام قارداشلارەن گۈرەرلر كى، من ۵۰ يىرايلرىندەن گۈزۇم، پاخىللىقلارە تۇتار، كندىرى كسىپ، سنى قۇيۇپ سالارلار.

مالىكمەھد راضى اۇلمادى. قىز دندى:

-يىدى كى، راضى اۇلمورسان، باخ بو دندىكلرىمە قۇلاق آس. كندىرى كسەكلر، يەنە قىيونون ەاكىن دۈشەجكس ۵۰. واخت دۈيۈش-دۈيۈش ايكى قۇچ گلەك، بىرى آغ، بىرى قارا. آغ قۇچ قارا قۇچو قۇواجاق، ندا آتيل مەن آغ قۇچون بىلنە. آغ قۇچون بىلنە مەن كىمى، ايشىقلى دنيايا چىخاقاسان. قارا قۇچا مەنس، قارائلىق دنيايا دۈشەجكس.

مالىكمەھد قىزىن دندىكلرىنە قۇلاق آساندان سۇنرا، ئون بىلنە اىپ باغلادى، قىزى يۇخارى چكدىلر. كىچىك قىز قۇيودان چىخاندە قارداشلارە آغىللارە باشلارىندەن چىخدى، دندىلر:

-مالىكمەھد كىچىك قارداش اۇلدو غو اوچون گۈزل قىزى اۈزۈنە گۈتۈرەك.

قارداشلارەن پاخىللىغى تۇتدو، يارى يۇلدا مالىكمەھدىن كندىرىنى كسدىلر. شاپىللىنىن قىيونون ەاكىن دۈشدو.

قۇيودا مالىكمەھد بىكنف اۈتۈرمۈشدو. بىر دە گۈردو كى، قىز دىيەن آغ قۇچان قارا قۇچ بۇدو، دۈيۈش-دۈيۈش گلىر. مالىكمەھد ۵۰ ساعات سىچرايىپ آغ قۇچون بىلنە مايندى. آمما آغ قۇچ اۇنو قارا قۇچون بىلنە تۇللادى. قارا قۇچ دا مالىكمەھدى گۈتۈروب قارائلىق دنيايا آپاردى.

بۇرادا مالىكمەھد بىر آغاجىن آلتىندا اۈتۈردو. گۈردو بو آغاجا بىر ژداھا دىرماشىر. ژداھا بىر آز يۇخارى قالخىشىدى كى، آغاجىن باشىندا چۇخلو قۇش بالائىن سسى گلدى. دىم زمرد قۇشونون يۇواسى بو آغاجدا ايمىش. زمرد قۇشونون يۇمورتادان چىخىش بالالارە بۈيۈگندە ژداھا گلىب اۇنلارە يىيەر، زمرد قۇش دا بالا اۈزۈنە حسرت قالارمىش. بو دفعە دە ژداھا آغاجا دىرماشىردى كى، يەنە زمرد قۇشونون بالالارەمى پسىن. مالىكمەھد بۇنو گۈردو، قىلمجىنى چكىپ، ژداھانى ايكى پارچا ائلەدى. سۇنرا آغاجىن دىيىندە ياتدى.

سىز كىمدن دىيىم، زمرد قۇشوندان. زمرد قۇشو بالالارەن دن كتىرمگە گىتمىشىدى، قايدىپ گالندە آغاجىن آلتىندا گۈزۈنە بىر قارالتى دىدى. قۇش انلە بىلدى كى، بالالارەنى يىن بو ادامدى. جلد گندىپ دىمىگىنە ايرى بىر داش آلدى، ايستەدى مالىكمەھدىن اۈستۈن سالىن. بالالارە يۇوادان چىغىرىشىپ قۇيمايدىلر، دندىلر:

ژداھا بىزى يىماك ايستىگىردى، بو اۇغلان ژداھانى اۈلدۈروب، جانىمىزى قۇرتاردى.

زمرد قۇشو داشى كنارا آتىپ، آشاغى ائندى، قانادالارىنى مالىكمەھدىن اۈستۈن چكدى.

مالىكمەھد يۇخودان آيلىپ قۇشو گۈردو، چۇخ قۇرخدو. قۇش دندى:

-ھر كسسن، نەكارسن، قۇرخما. مەن سەنە پىئلىك لىمەرم. مەن نىچە ايلدى كى، سەن اۈلدۈردۈيۈن ژداھانىن لىندەن بالا اۈزۈنە حسرت ايدىم. اىندى سەن ژداھانى اۈلدۈروب، مەنم بالالارەمى اۈلۈمدن قۇرتاردىن. بو ياخشىلىغىن عوضىنە نە ايستىگارتىن؟ مالىكمەھد باشىنا گاللىرە قۇشا ناغىل ائلەدى، دندى:

-ھىچ نە ئىستېمىر، ئىچىق مەنى ئىشقىلى دىنپا چىخارت.

زىمىر قۇشۇ دىدى:

ۋەندا گىرگ قىرخ شاققا ات، قىرخ تۇلۇق دا سو ئىب گىتىرسىن.

مەلىكەمەھ بىلمەدى كى، قىرخ شاققا اتى، قىرخ تۇلۇق سو يو ھارادان تاپتىم. قۇش مەلىكەمەھدىن بىكىنەف ئۇلداۋغونۇ گۇروب دىدى:

-ئەلى مەلىكەمەھ، قىرخ آغالىقىدا بىر پادىشاھىن ئۆلكەسى وار. بىر ژاھا گىلىب سو يۇن قاباغى كىسىب. نە قدر آرزومان پەلوانلار گىدىسە، ئۇنى ئۆلدۈر بىلمىگىب. يىندى ئىلدى كى، ژاھا سو يۇن قاباغىنى كىسىب. ھەر گۈن بىر قىز آپارىپ ئون آغزىنا ئاتىرلار. ژاھا قىزى يىندە بىر آز سو آخىر، جاماعات دا سو گۇتورور. ئىندى گۇرورم، سەن قۇتلى پەلوانسان، ئۇلسا-ئۇلسا، ژاھانى دا سەن ئۆلدۈر بىلەرسەن. گىتتە ۋە ژاھانى ئۆلدۈر. پادىشاھدان قىرخ شاققا ات، قىرخ تۇلۇق سو آل. ئالە كى، دىدىكىرىمە ئەل ئالەدىن، بو قۇكۇمۇ ئۇدا تۇت، مەن ھازىر ئۇلارام، سەنى ئىشقىلى دىنپا چىخاردام.

بەلى، مەلىكەمەھ قۇشدان قۇكۇ ئىب، بۇلا دۇشۇ. آز گىتتى، ئوز گىتتى، دەرە، تىپە، دوز گىتتى، گەلى زىمىر قۇشونون دىدىكى پادىشاھىن ئۆلكەسىنە چىخدى. 'گىز-گىز بىر قارىنىن قاپىسىنا گىلىب دىدى:

-قارى نە، ئالە قۇناغى ئىستىرسىمى؟

قارى دىدى:

-نە ئىستېمىر. ئالە دا قۇربان ئۇلۇم، قۇناغىما دا.

مەلىكەمەھ گۇردو كى، بۇتون شەھەر قارا گىلىب. قارىدان سۇرۇشۇدو:

-قارى نە، بو جاماعات نە قارا گىلىب؟

قارى دىدى:

-قەدان ئىم، بىر ژاھا سو يۇن قاباغىنى كىسىب، ھەر گۈن ئون آغزىنا بىر قىز ئاتىرىق، قىزى يىنە قدر بىر آز سو آخىر، بىز دە گۇتوروروك. ئۆلكەدە قىز قۇرتارىپ. پادىشاھىن گۇزۇنۇن آغى قاراسى بىر قىزى وار، صاباخ ئۇنى ژاھانىن آغزىنا ئاتاقىلار. دۇر كى، جاماعات قارا گىلىب.

مەلىكەمەھ آخىشام قارىنىن ئونىندە ياتدى. سىر تىزدىن ژاھانىن يىرىنى قارىدان ئۇيرىندى، ئۇرا گىتتى. بىر دە گۇردو كى، جاماعات آغلاشا-آغلاشا پادىشاھىن قىزىنى سو يۇن قاباغىنا گىتىردىلەر. قىزى ژاھانىن آغزىنا ئاتماق ئىستىگەندە مەلىكەمەھ ئىرلى گىتتى، قىلىنچى سىيىرىپ، ژاھا ئالە بىر قىلىچ وۇردو كى، ئىكى پارچا ئۆلدو. پادىشاھا مۇشۇلۇق گىتتى. مەلىكەمەھ تىنەنە ئىلە پادىشاھىن ھازىر ئۇرۇنا ئۇردىلار. پادىشاھ ئوزۇن مەلىكەمەھدە تۇتۇپ دىدى:

-ئەلى ئۇغلان، ژاھا مەنىم آرزومان پەلوانلار ئىمىن ھامىسىنى پىيىب. سەن بىزىم ئۆلكەنى بەلادان قۇرتاردىم. ئىندى گەل پادىشاھلىغىمى سەنە ئۆرىم، قىزىمى دا آل، بۇتون تاخەتچىما ھازىر.

مەلىكەمەھ ئىبلە باش ئىيىپ دىدى:

-پادىشاھ ساغ ئۇلسۇن، سەندىن ھىچ زاد ئىستېمىر. مەن قىرخ شاققا ات، قىرخ تۇلۇق دا سو وئىر، ئىشقىلى دىنپا چىخىم.

پادىشاھ ئىلەدى، مەلىكەمەھدە قىرخ شاققا ات، قىرخ تۇلۇق دا سو ھازىر ئىلەدىلەر. مەلىكەمەھ شائىلىرى ئالەندەن سۇنرا پادىشاھنان خۇداھافىزلىشىپ كىنارا چىخدى. زىمىر قۇشونون وئىردىكى قۇكۇ ئۇدا تۇتۇدو.

زىمىر قۇشۇ ۋە سەعات ھازىر ئۆلدو. مەلىكەمەھ اتى قۇشون بىر قەندىن ئۆستۈن، سو يو دا ۋە بىرى قەندىن ئۆستۈن قۇيدو. ئۆزۈ دە زىمىر قۇشونون بىلەنە مەنىپ، بۇلا دۇشۇلەر. قۇش گۇيۇن ئۆزۈنە قەلخىدى، قەرائلىق دىنپادان ئۇزاقلاشماغا باشلايدىلار. مەلىكەمەھ ئاشاغى باخىدى، گۇردو كى، بىر خىلىر كىمى گۇرونور. بىر آز دا قەلخىلار. مەلىكەمەھ بىر دە باخىپ گۇردو كى، بىر لاپ گۇزدىن ئىتەپ. ئالە قۇش ھواخت "قا" دىدى، مەلىكەمەھ ئىتەن وئىردى، "قۇ" دىدى سۇدان وئىردى. ئىشقىلى دىنپا بىر جە مەزەل قەلمىشىدى كى، بىر شاققا ات مەلىكەمەھدىن ئىندەن يىر دۇش-دو، قۇش "قا" دىنەندە مەلىكەمەھ مەتەل قەلدى، بىلمەدى نە ئالەسىن. ئىلاجى كىسىلدى، قىلىمى چىخارىپ بەلدىرىندەن ئىندەن كىسىپ قۇشون آغزىنا ئاتتى. زىمىر قۇشۇ گۇردو كى، بو ات ۋە بىرىلەر ئۇخىشامىر، چۇخ شىرىندىر. دۇر كى، دىلەن ئالتىنا قۇيدو، يىمەدى. ئىخىمى مەزەل دە قۇتاردى. زىمىر قۇشۇ مەلىكەمەھدى ئىشقىلى دىنپا چىخارتتى، قەندىن ئۆستۈندەن يىر قۇيۇپ دىدى:

-دی گنت!

مالیکمعمّد دئی:

-سن گئت، من اوزوم گدرهم.

زمرد دئدی:

-يُؤخِرُ، يَكْرِئُ سَنَ كُنْدَسَنِ.

مالیکمعمد اخسایا- اخسایا گنتمگه باشلادی. ز مرد دئی:

اٲی اؤغلان، سبب نه‌دی ر کی، اخساییر سان؟ مالیکمعه‌ه احوالاتی آجیب ناغیل انله‌دی:

-داها نه گيزلديم، سهنه وئردیگيم آخرمجي ات بالديريمين اتی ایدی.

قۇش ۵ سائەت دىلېنىن ئلتىندان اتى چىخارىپ مالىكمەھدىن بالدېراينا ياپىشىدىردى .قوپور جاگىندىن دە سورقوب ساغالتتى .
سۇنرا قۇش نەھن مالىكمەھدە وئرىپ دئدى:

-ھاواخت دارا دوشسن بو قوکلری یاندير، من ۵ ساعات گليب سنی داردان قورتارارام.

قۇش سۈزۈنۈ دىيىپ ،اۋچوب گىتتى .مالىكمەھد يىاۋاش-يىاۋاش گلىب بىر درزى دوكانىن قىباغىنا چىخدى .درزىيە دىدى:

-آی اۇستا، الله رىياسىنا، مەنى يانيندا شەگىردە ساخلارسانمى؟

ۋىستانتىن بۇنا يازىغى گىلدى. اۋنو يانىندا ساخلادى. مالىكمەھدى ياماق-سۈكۈكن تىكىپ، اۋستاسىنا قۇلۇق اتلايدىدى. بىر گون ادام گىلدى كى، پادشاھ بۈيۈك اۋغلونا تۋى اتلايىر، اۋستا گلىسىن، پالتار بېچسىن. درزى سنوئى-سنوئى قايچىسىنى دا گۈتۈروب پادشاھىن سارايىنا گىتتى. مالىكمەھدى بىر از اۋتوردو، سۇنرا دۈكانى باغلايىپ بىر گۈشەيە چكىلدى، زىمىر قۇشونون تۈكۈنو چىخارىپ ياندىردى. ۵. ساعات زىمىر قۇشۇ خاسر اۋلۇب دىدى:

-مَنْ كُورَهُ نَه قُولُوق؟

مالیکمعمّد دئی:

-بو ساعات من بیر دست ساری یالتار، قیلیمج، قالخان، بیر ده ساری یئل آتی گتیر.

زمره قوشو "باش اوسته — "اڭتيب، اوجوب گنتدی. آز چکهدی کی، مالیکمعهده دئهن شائیلر حاضر اولدو. مالیکمعهده پالتارلاری گئیندی، قیلینجی بئالینه باغلادی، قالخانی قولونا تاختی، آتی بیرباش پادشاهین سارایینین قباغما سورودو. شهر جاماعتی، بوتون قوشون تاماشایا بیغلیمیشدی. پادشاهین بویوک اوغلو دا ت چاپیردی.

مالىكمەھد آتىنى مىدانا سالىب بىر 0باشا چاپدى، بىر بو باشا چاپدى، سۇنرا قىلىنجىنى چىخارىپ، پادشاھىن بۇيوك
 اۇغلونون بۇينونو وۇردو.

جاماعات بىر-بىرىنە دېدى. قۇشونا قارىشچىلىق دوشدۇ. ھامى مالىكمەھمەد دالينجا تۈكۈلدۈ، ئۇنى ئاۋا باسدىلار. مولىكمەھمەد ئاتى چاپپى يىل كىمى گۈزدىن ايتتى. گۈلب دۈكانى آچىپ اۋتوردۇ. بىر آزادان سۇنرا درزى باشىنا دۈۋ-دۈۋ دۈكانا گۈلدۈ. مالىكمەھمەد دۈروب، بالاندان وستانىن ۋە ئۇنىڭ بىر تەرىپىگە كۆچىپ دۈۋدى:

-آی اۇستا، قۇربانين اۇلاۇم، نە اولۇبدو؟

اۋستا دئدى:

نە-اۋلاچاق ،پادشاھىن ساراينىن قباغىندا ات يارېشىندا حار دانسا سويا دۇنموش سارى پالتارلى بىر اتلى گلدې ،بىر از باشا ،بىر از بو باشا ات چاپدى ،بىردن قىلىنجىنى چكىب پادشاھىن اۋغلونون بۇيىنونو وۇردو .دالينجا تۆكۈلدولر ،تۇتا بىلمەيدىلر .

مالىكمەھد يالانداڭ بىر آز حىفسىلىنىپ ،گىدىپ يىرىندە اۆتوردو .آرادان بىر نىچە واخت دا كىچدى .پادشاھىن بۇيوك اۋغلو نون قىرخى چىخدى.

بیر گون یننه آدم گلدی کی، پادشاه اورتانجیل اوغلونا توئی ائلا بیر، اوستا گل سین یالتار بیچمگه.

درزى سئوين-سئوين قاچىسىنى گۇتوروب، بۇلا دوشىدو. مالىكمەھد دە دوكاندا قالدى. اۇستا گاندندىن سۇنرا مالىكمەھد يىنە دۇروب دوكانى باغلادى. ھەن كوچەيە گىدىب زەرد قۇشونون قوكونو ياندىردى O. ساعات زەرد قۇش حاضەر اولوب دىدى:

-مەن گۇرە نە قۇللوق؟

مالىكمەھد دىدى:

-بو ساعات مەن بىر دەست قىرمىزى پالتار، قىلمە، قالخان، بىر دە قىرمىزى آت گىتارەسن.

زەرد قۇش يىنە "باش اوستە" دىيىپ، بىر دىققەتە گىدىپ آتى، پالتارى گىتەردى. مالىكمەھد قىسقىراق گىيىپ پادشاھىن ساراينى طرف گىتەردى.

يىنە قۇشون، جاماعات داۋرولوب پادشاھىن اۇغلونون آت چاپماغىنا تاماشا ائلايىرەيدىلەر.

مالىكمەھد آتى مېدانا سالىپ، بىر ۵ باشا، بىر بو باشا چاپدى. سۇنرا پادشاھىن اورتانجيل اۇغلونون باشى قىلىنجان وۇروب قاچدى. قۇشون ئون دالينجا نە قدر آت چاپدىسا، تۇتا بىلمەيدى، اۇخ آتدىسا، وۇرا بىلمەيدى.

جاماعات، قۇشون تەزدەن قارا گىيىپ ياسا باتىدى.

مالىكمەھد پالتارىنى دىيىشىپ دوكانا گەلدى. يىنە درزى باشىنا-گۈزۈنە دۇي-دۇي گىرى قاپتەردى.

مالىكمەھد دىدى:

-آي اۇستا، سەنە نە اولوب كى، ائلە ھەر يىز گاندندە باشىنا-گۈزۈنە دۇي-دۇي قاپتەرسەن؟

اۇستا دىدى:

-مەردىمآزار، كىم ايدىسە، قىرمىزىپالتار بىر آتلى گىلپ پادشاھىن گۈزۈنەن آغى-قاراسى بىرچە اۇغلو قالمىشىدى، ئون بۇيۇنۇ وۇروب قاچدى. دالينجا نە قدر تۈكۈلدۈرسە، تۇتا بىلمەيدىلەر، اۇخ آتدىلەر، وۇرا بىلمەيدىلەر.

بو ايشىدن بىر نىچە واخت كىچىدى، ايل اۋتدو، آي اۋتدو، گۈنلەرن بىر گۈن، يىنە اۋستايلا شگىردى دوكاندا اۋتورموشدولار. بىردىن شگىرد اۋستاسىنا دىدى:

-آي اۇستا، دۇر گىت، پادشاھدان مشتلوق اىستە كى، كىچىك اۇغلونو تاپمىشام.

اۇستا جاۋابىندا دىدى:

-ادە، دىلى اۋلماۋسان؟ پادشاھ دىماز كى، كىچىك اۇغلون حارەدەي؟ ئۇدا نە جاۋاب وئەرمە؟

مالىكمەھد باشىنا گاللىرى آچىپ درزىيە ناغىل ائلەيدى. درزى سئوين-سئوين بىر باش پادشاھىن ساراينى گىتەردى. ائلە دارۋازادان اچىرى گىرمىشىدى كى، تەلەندىگىندەن آياغى ايليشىپ بىخىلدى. پادشاھ پىچرەدن بۇنو گۇروب دىدى:

-يىقىن درزىدە بىر خەبەر وار. گىندەين اۋنو بۇرا گىتەراين.

قۇل-قارۋاش تۈكۈلۈپ درزىنى پادشاھ قۇللۇغونا گىتەردەيدىلەر. درزى يىتەش كىمى، پادشاھ باش ائندىرىپ دىدى:

-پادشاھ، سەنە فەدا اۋلاۋم، مشتلۇغۇمو وئە، كىچىك اۇغلون مالىكمەھدىن يىزىنى دىيىم.

پادشاھ آز قالدى اۋزۈندەن گىتەسىن، دىدى:

-مالىكمەھد قۇيودا اولوبدو، اۋلو دە دىرىلارمى؟ تەز دى گۇروم، بو نە احوالاتدى؟

درزى دىدى:

-مشتلۇغۇمو وئەرمەسەن، دىمگىگەم.

پادشاھ اۋنا اۋزو آغىرلىغىندا قىزىل وئەھجىنى وعدە ائتەيدى. درزى مالىكمەھدىن باشىنا گاللىرى ناغىل ائلەيدى. پادشاھ دىدى:

-مەنى اىستەگە، درزىيە خەلت..!

درزىيە ۋە قىلچە خەلق ئوردىلىرى كىچىك بولغاندا بىلمەيدۇ. وزير، وكىل تۈكلۈشۈپ مالىكەمەھدىن دالىنجا كىتىدۇ. پادىشاھ ئۇلارنىڭ ئۆزۈندىن، گۈزەللىكىنى، سۇنرا ئۇنىڭدا پادىلار، شاھزادىلار لايىق پالتار كىيىندۈرۈپ، ئاتىنى قۇللارغا ئاپاردىلار. پادىشاھ ئۇلارنىڭ دۈز كىمى يالايىپ، باغرىغا باسدى.

مالىكەمەھدى باشما گالنىڭ ئاھالىسىنى ئاغىل ئالەپپە دىدى:

- ئاتا، مەيداندا قارداشلىرىنى ئۇلارنىڭ ئىدىم. قۇيۇدا نەچچە ئاھالىنىڭ ئالەپپە بىلەن بىر رەۋايىتى، ئۇلار كىيىپ مەننى قۇيۇنىڭ دىيىپ سالىنىلار، ئىشلىنىمى ئۇلارنىڭ گۈزەللىكى؟

پادىشاھ ئۇلارنىڭ ئالەپپە، شۇ كۈنى ئالەپپە، ساغ-سالامەتلىكى. بۈيۈك قىزى زىرائىن ئۇلارغا، ئورتاقلىنىپ وكىلاپ ئۇلارغا، كىچىگىنى دە مالىكەمەھدى ئوردىلىرى. قىزىڭ ئۇلارغا بولسا، ئۇلار پەيدىلار، بىز كىچىلەر، سىز يىنىپ، دۈرە كىچىپ.

گۈپتىن ئۇچالما دۈشۈپ، بىرى مەن، بىرى سەن، بىرى دە ئاغىل سۈيلىمەن.